

ÜSTÜN BAŞARILI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ: KİMLİK, AİLE VE ÜNİVERSİTELERİN ÖĞRENCİ BAŞARISINDAKİ PAYI

DOÇ. DR. ALİ ARSLAN aliarslan@sakarya.edu.tr

ÖĞRENCİNİN BAŞARISINI ETKİLEYEN, ÇEŞİTLİ DÜZEYLERDE ÖRGÜTSEL VEYA SOSYAL FAKTÖRLER BULUNMAKTA ANCAK ASIL BAŞARI VE ÜSTÜN PERFORMANS, ÖĞRENCİNİN KENDİNE İNANMASI, GÜVENMESİ, OLUMLU BENLİK VE KİMLİK SAHİBİ OLMASI, OLUMLU AKADEMİK İLGI VE TUTUM GÖSTEREREK, İSTİKRARLA ÇALIŞMASI, OLUMSUZ ARKADAŞLARIN ETKİSİNDEN KURTULABİLMESİ İLE MÜMKÜN OLABİLMEKTEDİR. EĞİTİM VE ÖĞRETİM ÇALIŞMALARINDA BAŞARIYI ETKİLEYEN VE KİŞİYİ BİRÇOK BAKIMDAN GELECEĞE HAZIRLAYAN ÖNEMLİ KURUMLARDAN BİRİSİ DE AİLEDİR.

Üstün başarılı olmak her öğrenci için özenilen bir durumdur. Başarı, özellikle de üstün başarı olgusu, çok yönü olan bir denklem gibidir. İçinde birçok faktörü barındırmakta, zorlu ve disiplinli bir çalışmayı gerektirmektedir. Başarıyı etkileyen unsurlar, üniversite öğrencilerini nasıl etkilemektedir? Bu yazımda bunun bilimsel olarak anlaşılmasını sağlayan ve 2012 yılında yayınlanan bir araştırmamdan ve hacim darlığı nedeniyle bu araştırmanın sonuçlarından bahsedeceğim. Konu ile ilgilenenler; araştırmanın kendisini, Sakarya Üniversitesi tarafından yayınlanan “Üstün Başarılı Üniversite Öğrencileri” isimli kitabımdan elde edebilir.

Sakarya Üniversitesi’nde hazırlık ve birinci sınıfta okuyan 1737 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirdiğim “Üniversite Öğrencilerini Üstün Başarıya Götüren Örgütsel ve Sosyal Faktörler” araştırmasında aşağıdaki

sorunun cevabı bulunmaya çalışılmıştır: “Üniversiteye gelen, aynı sınıf ortamında bulunan, benzer özellikler taşıyan tüm öğrenciler, neden üstün performans gösterememekte; üstün performans gösteren öğrenciler, diğerleri ile neye göre farklılaşmaktadır? Buradaki “üstün başarı” ile 4 notu üzerinden 3 ve 3.5 notu olarak “onur” ve “yüksek onur” listesine girebilme ölçüsünün esas alındığını belirtmek isterim. Çalışmada 4 faktör grubu ile ilgili hipotezler oluşturulmuş ve 4 ölçek ile bu faktörlerin etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır: Bu ölçekler, şu maddelerden oluşmaktadır: **Akademik ve örgütsel faktörler:** Akademik ilgi ve tutum, üniversitenin imajı, bölüme olan inanç, hocaların etkisi; **Aile faktörleri:** Ailenin ilgisi ve desteği, ailenin sosyo-ekonomik durumundaki olumsuz etki, aileden bağımsız kalmanın etkisi; **Arkadaş ve toplum ölçeği:** Olumsuz arka-

daş etkisi, olumlu arkadaş etkisi, ders dışı meşguliyet ortalaması, imaj oluşturmanın etkisi. Bu faktörleri tek tek incelediğimizde özetle şunları söyleyebiliriz:

Akademik ve örgütsel faktörler: Bir kuruluş içerisinde performansı en çok etkileyen unsurlardan birisi yönetimdir. Yönetim ve organizasyonda başarıların tesadüfi olmadığı çeşitli araştırmalarda ortaya konulmaktadır. Örneğin, üniversitelerin başarıları, çeşitli araştırma kuruluşları ve ülkemizde de URAP tarafından dünya ölçeğinde çeşitli kriterler esas alınıp incelenmekte ve bu sıralamalar, her yıl güncellenmektedir. Başarılı olan üniversitelerin başarılarında elbette bir çok yan faktör olmakla birlikte ciddi yönetim prensiplerinin uygulandığı anlaşılmaktadır. Yönetimler ve bölümler, uyguladıkları yönetim politikaları ve uygulamaları ile öğrencilerinin ve kamuoyunun nezdinde bir değer ve imaj kazanır veya kaybeder. Bir üniversite, her yıl üst sıralarda yer

alıyor ve hele hele bunu sürekli olarak gerçekleştirebiliyorsa bunun rastlantısal olduğu düşünülemez. Burada hiç şüphesiz yönetim ve akademik kadronun bilinçli çabalarının, oturmuş ve yerleşmiş yönetim kültürünün etkileri vardır.

AİLE

Eğitim ve öğretim çalışmalarında başarıyı etkileyen ve kişiyi birçok bakımdan geleceğe hazırlayan önemli kurumlardan birisi de ailedir. Ailenin çocuğun yetişmesine etkisi, birçok araştırma ile ortaya konulmaktadır. Bu görüşlere göre; eğer aile, çocuk ile ilgileniyor veya ilgilenmiyorsa, ilgilenme derecesine bağlı olarak, çocuğun dış çevreye karşı tutumlarının oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun bağımsız olması, kendine güven kazanması, sosyalleşme derecesi, ders çalışma alışkanlıkları, bir bölümü seçmesi, aile beklentilerinin derecesine, şiddetine, yoğunluğuna, sosyo-ekonomik konumuna ve mesleki durumuna göre etkilenmektedir. Aile içindeki her türlü durum, anne-baba arasında sağlıklı bir iletişimin olmaması, huzursuz ve kaygı verici bir ev ortamı ve aile ile ilişkili diğer sebepler çocuğu her açıdan etkilemektedir.

"Anne-babalar çocukları ile ilgilendikleri zaman çocuklar, daha yüksek derecelerde elde etmekte, sınavlarda daha başarılı olmakta, daha yüksek oranda mezun olmakta, motivasyonu ve kendine güveni artmakta, daha az uzaklaştırma vb. ceza almakta, uyuşturucu ve alkol kullanımı daha düşük olmaktadır (Michagen, Department of Education, 2002)." Kısaca, ailenin her türlü durumu, öğrencilerin okuldaki başarıları ile bir şekilde ilişkili olmaktadır.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM ÇALIŞMALARINDA BAŞARIYI ETKİLEYEN VE KİŞİYİ BİRÇOK BAKIMDAN GELECEĞE HAZIRLAYAN ÖNEMLİ KURUMLARDAN BİRİSİ DE AİLEDİR. AİLENİN ÇOCUĞUN YETİŞMESİNE ETKİSİ, BİRÇOK ARAŞTIRMA İLE ORTAYA KONULMAKTADIR.

KİMLİK VE BENLİK YAPISI

Kişinin performansını en fazla etkileyen unsurlardan birisi de olumlu bir benlik ve kimlik sahibi olmasıdır. Kişinin ilgileri, eğilimleri, yetkinlikleri, tutum ve davranışlarını etkilediği için bunlar, öğrencinin akademik performansının oluşumunda da etkili olmaktadır. Bir insan için en önemli ihtiyaçlarından birisi, kendisi ile barışık bir kimlik sahibi olabilmesidir. Kişinin sahip olduğu "ben" ile olmak istediği "ben" arasındaki mesafe; ne kadar fazla ise ideal hedefine ulaşabilmesi o kadar zor, ne kadar yakın ise o kadar kolay olmaktadır.

SONUÇLAR

Üstün performansın ortaya çıkmasındaki örgütsel ve sosyal etkileri çözümlenmeye çalışan araştırmamıza göre, üniversite öğrencilerindeki başarı ile ilgili ortaya çıkan bazı sonuçlar şöyledir:

Akademik ve örgütsel faktörler

açısından; Başarıda öğrencinin talep etmesi, hocanın vermesinden daha önde gelmektedir. Öğrencinin talepkar olması önemlidir. Bu çalışmadan çıkan sonuç budur. Ancak kişinin doğrudan beklentilerini karşılarsa da karşılamasa da üniversite, bölüm ve hocalara olan inancın pozitif devam etmesi, öğrencinin en azından psikolojik problemlerle boğuşmadan ilerlemesine yardımcı olabilmektedir. Üniversite, bölüm ve hocaların gayreti, çok önemli bir rol oynamakta ise de öğrencinin üstün başarı elde etmesi ve onur listesine girme başarısını garanti etmemektedir. Üstün başarı için, öğrencinin bilinçli çabalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenciler; olabildiğince yeterli hazırlık ve bilinçli tercih yaparak, sevdikleri bölüme girmeye çalışmalıdır.

Kimlik açısından; öğrencilerdeki kimlik ve benlik algılaması düzeyi, üstün per-

BAŞARI İSTİKRARLI ÇALIŞMALARLA GELMEKTEDİR. BAŞARININ SIRRI ÖĞRENCİNİN KENDİSİNDEDİR. DOLAYISIYLA, BAŞKA MAZERETLERE SİĞİNMEYEN, ÖĞRENCİLER KENDİLERİNE İNANMALI, GÜVENMELİ, BİR AMAÇ VE HEDEF BELİRLEMELİ, BUNLARI PLANLAMALI, GEREKTİĞİNDE GÜNCELLEMELİ, ZORLUKLARLA KARŞILAŞTIĞINDA BİLİNÇLİ OLARAK BUNLARI ÇÖZMEYE ÇALIŞMALI, OLUMLU BİR AKADEMİK İLĞİ VE TUTUM SAHİBİ OLMALI, DERSLERE DEVAM ETMELİ, HAZIRLANMA, ETKİN KATILIM İLE DERS İÇİNDE VE DIŞINDA MÜMKÜN OLAN EN İYİ SONUCU ALMAYA ÇALIŞMALI, PRENSİP OLARAK ÜSTÜN NOT ALMAYI AMAÇ EDİNMELİDİRLER.

formansı pozitif yönde anlamlı olarak etkilemektedir. Buradaki kimlikten kasıt, öğrencinin kendisinin çalışkan ve başarılı bir öğrenci olduğuna inanması, amaçları, orta ve uzun vadeli somut hedefleri üzerinde sık sık düşünmesi, planlar yapması, amaç ve hedeflerini belirlemede ve problemlerini çözmede genel olarak kendisini başarılı görmesi anlamındadır. Bu özelliklere sahip öğrencinin üstün performans gösterme ihtimali yükselmektedir. Aynı şekilde, olumlu bir akademik ilgi ve tutum göstererek, derslerini başarmaya odaklanması ve derste başarılı olmak için her tedbiri alması, derslere devam edip düzenli çalışması, hocalarını dikkatle dinleyip onların söylediklerini dikkate alması, dersi olumsuz etkileyecek arkadaş tekliflerini geri çevirmesi, üniversitesi, bölümü ve hocaları ile bütünleşmiş, onlarla iletişim halinde olması da öğrencinin üstün performans göstermesine imkan sağlamaktadır. Bu özelliklere sahip olan öğrenciler hangi sosyal kökenden veya hangi yerleşim biriminden gelirlerse gelsinler, diğer olumsuzlukları bir şekilde aşmakta ve üstün başarılı öğrenci olmaya aday görülmektedir.

Aileler açısından; aileler, çocukları üzerindeki olumlu çabalarına makul ölçüler

inde devam etmelidir. Ancak bilinmelidir ki üstün başarıyı anne-babanın eğitim düzeyi, mesleği ve statüsü sağlamamaktadır. Burada bir olumsuzluk olursa, bu durum, öğrencinin çalışması ile bertaraf edilebilmektedir. Bunlar ancak başarıyı kolaylaştırıcı etken olabilir. Yüksek eğitimli annelerin desteği, çocuklarına katkıda bulunarak onların istedikleri bölüme girmeleri ve kendi bölümlerine daha fazla inanmaları ile ilişkili olmakta, ancak artık yaşın ilerlemesi ile bağımsızlaşan kişilerde üstün başarıyı sürdürmesi için yeterli olmamaktadır. Onur listesinde yer alma durumu ile anne ve babanın evli ve ayrı olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla anne ve babası beraber olan öğrencilerin daha fazla

onur listesine girdikleri görülmektedir.

Genel olarak; yaş, cinsiyet, mezuniyet notu, fakülte türü, puan türü, üniversiteye giriş puanı, gündüz veya gece bölümünde okuma, anne ve babanın beraber yaşıyor olmaları ya da boşanmış ve/veya ayrı yaşıyor olmaları, öğrencinin burs alması, interneti kullanma miktarı ve biçiminin üstün performans gösterilmesinde etkisi bulunmaktadır.

Onur listesine girmek rastlantısal olan bir şey değildir. Bu başarı istikrarlı çalışmalarla gelmektedir. Başarının sırrı öğrencinin kendisindedir. Dolayısıyla, başka mazeretlere sığınmadan, öğrenciler kendilerine inanmalı, güvenmeli, bir amaç ve hedef belirlemeli, bunları planlamalı, gerektiğinde güncellemeli, zorluklarla

karşılaştığında bilinçli olarak bunları çözmeye çalışmalı, olumlu bir akademik ilgi ve tutum sahibi olmalı, derslere devam etmeli, hazırlanma, etkin katılım ile ders içinde ve dışında mümkün olan en iyi sonucu almaya çalışmalı, prensip olarak üstün not almayı amaç edinmelidir. Bunları yaparken önemli bir şart olarak, üstün performans isteyen öğrenciler kendilerini mutlaka olumsuz arkadaşlık etkilerinden kurtarmalı, arkadaşlık ilişkilerini dengelemelidir. Moda, imaj oluşturma, arkadaşlar arasında üstün gelmeye çabalama, bunlar kalıcı şeyler değildir. Bu nedenle öğrenerek kalıcı başarıya odaklanmak gerekmektedir. Bir amaç ya da hedef belirlemek ve bu doğrultuda çalışmak,

öğrencileri, olumsuz dış etkilerden koruyacak paratöner olabilir. Lise mezuniyet notu arttıkça, öğrencilerin daha fazla onur listesine girme imkanı yükselmektedir. Dolayısıyla buradan da gerek okuldan ve gerekse hayat başarısının, sistemli çabalarla elde edilecek bir şey olduğu anlaşılmaktadır. Başarıyı az da olsa, sürekli ve istikrarlı çalışmalar getirmektedir. Üniversite lisenin devamıdır. Sağlam alt yapılar, gelecekte elde edilecek başarıya bir altlık oluşturmakta, başarı, başarıyı çekmektedir. Anlık çabalar, bir veya birkaç gece öncesi yapılan hazırlıklar yeterli olmamaktadır. Günlük internet kullanma oranları arttıkça, öğrencilerin onur listesine daha az girdikleri görülmektedir. Bu

durumda öğrenciler, interneti, kendilerini esas amaç ve hedeflerinden kopartacak şekilde, zararlı, gereksiz chatleşme, lüzumsuz sitelerde dolaşma, faydasız ve vakit öldürücü biçimlerde kullanmamalı; faydalı bilgilerin elde edildiği makul ve ölçülü bir şekilde kullanmalıdırlar. Öğrenciler kendi amaç ve hedeflerine samimi olarak odaklanırlar ve gerekli çalışmalarını yaparlarsa, olumsuz arkadaşların olumsuz etkileri bertaraf edilebilmektedir.

İl, ilçe, kasaba ve köy gibi yerleşim yerlerinin onur listesine girme ile doğrudan ilişkisi olmadığı için; üstün başarının kaynağı, yaşanan yerleşim yeri değildir. Şehirde yaşamak önemli bir tecrübe kaynağı olabilir; ama üstün performans için garanti vermemektedir. Dolayısıyla üstün başarı kapısı, köy, kasaba, ilçe veya ilde yaşayan herkes için açılabilir. Bu çalışmadan ortaya çıkan genel sonuçlara göre; yetişme yeri neresi olursa olsun, ancak dürüstçe çalışanlar başarılı olabilmektedir. Sonuç olarak; öğrencinin başarısını etkileyen, çeşitli düzeylerde örgütsel veya sosyal faktörler bulunmakta, ancak asıl başarı ve üstün performans, öğrencinin kendine inanması, güvenmesi, olumlu benlik ve kimlik sahibi olması, olumlu akademik ilgi ve tutum göstererek, istikrarla çalışması, olumsuz arkadaşların etkisinden kurtulabilmesi ile mümkün olabilmektedir. Madem ki durum böyledir, gerçekten çalışan bu örnek öğrenciler, maddi ve manevi desteklenerek, hem maddi ihtiyaçları giderilmeli hem de moral durumları yükseltilmelidir. Bu durum hem onların üniversitedeki diğer öğrencilere lokomotif olmalarına imkan sağlayacak hem de kurumsal performanslarını yükseltmek ve rekabette başarılı olmak isteyen mensubu olduğu kuruluşlarına, öğrenci düzeyinde katkı sağlayacaklardır.

Sonuç olarak bilmeliyiz ki diğer insanların çeşitli düzeylerde etkileri göz ardı edilmeden, en önemli kalkış noktası kişinin kendisidir. Yüce Rabbimizin Kuran-ı Kerim'deki "İnsan için çalıştığından başkası yoktur" (Kuran-ı Kerim 53/39) sözlere de bunu açıkça ortaya koymaktadır.